

SOSIOLOGI ERIK OLIN WRIGHT

Wisconsinin yliopiston sosiologian professori ja Yhdysvaltojen sosiologisen yhdistyksen 103. presidentti Erik Olin Wright kuoli 71 vuotiaana 23. päivänä tammikuuta kotonaan Madisonissa. Wright kuului harvoihin maailmanlaajuisesti tieteenalaan vaikuttaneisiin yhteiskuntatieteilijöihin. Suomalainen sosiologia oli mukana Wrightin suurissa tutkimusohjelmissa erityisesti 1980-luvulla.

Erik Olin Wrightin tausta oli akateeminen, molemmat vanhemmatkin olivat professoreita. Vietnamin sota ja opiskelijaliike veivät koko 1968 sukupolvea vasemmalle. Yhteiskuntatieteissä tämä johti Marx-renessanssiin. Kapitalismin kritiikki ei ollut vain mahdollista, se oli suorastaan muodissa. Vakavasti pohdittiin kapitalismin vaihtoehtoja ja Marxin analyysin yksityiskohtia. Kun yhteiskuntatieteen kriittinen eetos alkoi väljähtyä, nämä suunnat eivät enää olleet valtavirtaa. Merkittävimmistä sosiologeista Wright oli niitä harvoja, jotka edelleen yrittivät rakentaa marxilaiselle teorialle yhteiskuntatieteellistä perustaa.

Marxismi ei Wrightille ollut mikään suljettu maailmankatsomus vaan tutkimusohjelma sosiaalisen eriarvoisuuden ja vaihtoehtoisten yhteiskuntajärjestelmien pohtimiseksi. Anglosaksisen maailman analyttisen marxismin hengessä hän vaati teorialta selkeyttä ja empiiristä koeteltavuutta.

Wright organisoi kaksi suurta tutkimushanketta: vertailevan luokkatutkimuksen ja todellisten utopioiden projektin. Luokkatutkimus perustui laajoihin haastatteluaineistoihin ja se toteutettiin lopulta yli 20 maassa. Suomessa Tampereen yliopiston professorit Raimo Blom ja Liisa Rantalaiho organisoivat hankkeen mittavan aineistonkeruun ja keräsivät ympärilleen nuorempien tutkijoiden joukon. Suomen hankkeesta ilmestyi toistakymmentä väitöskirjaa.

Monet tulokset horjuttivat oikeaoppisia marxilaisia lähtökohtia, mutta myös oletuksia tasa-arvon voittokulusta. Kävi ilmi, että mitään yleistä proletarisoitumista tai keskiluokkaistumista ei ole tapahtunut missään. Kulttuuristen resurssien osalta Bourdieu ja brittiläinen luokkakulttuurien tutkimus tuottivat kiinnostavampia tuloksia kuin Wrightin analyttinen tuloerojen tutkimus, mutta itse asiassa nämä lähestymistavat ovatkin toisiaan täydentäviä.

Tutkittuaan parikymmentä vuotta yhteiskuntaluokkien merkitystä Wright ryhtyi toiseen suureen hankkeeseen. Hänelle kapitalismi oli yhteiskunta, jossa taloudellinen valta on avainasemassa ja olemassa olleet sosialistiset yhteiskunnat puolestaan toimivat valtiollisen vallan ehdoilla. Demokraattisemman vaihtoehdon tarjoaisi malli, jossa kansalaisyhteiskunnan valtaa kasvatettaisiin sekä valtioon että markkinoihin nähden. Tässä hengessä toteutuneiden utopioiden esimerkkejä Wright löysi mm. kansalaispalkasta, wikipediasta ja espanjalaisen Mondragonin työläisösuuskunnasta. Häntä kiinnostivat kaikenlaiset toimintamuodot, jotka eivät perustu yksityisomistukseen.

Työväenliikkeen heikkoudesta huolestunut Kalevi Sorsa sanoi aikoinaan, että vasemmisto tarvitsisi uutta Marxia. Erik Olin Wrightin näkökulmat ja kunnianhimo olivat tätä suuruusluokkaa.

Markku Kivinen

Kirjoittaja on Wrightin kollega ja yhteistyökumppani

